

Erkki Fredrikson

KURPPA

Eepos

JUMINKEKO

Erkki Fredrikson

KURPPA

Eepos

JUMINKEKO

2026

Juminkeon julkaisuja nro 169

Taitto: Pirkko Mähönen

Kansi: Marko Raassina

ISBN 978-952-7277-42-3

ISSN 2242-2447

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Hampuri, Saksa

ILMARISEN JA VÄINÄMÖISEN MATKA POHJOLAAN

Mikä miehet matkaan saattoi

Maineen oli talo saanut, hirsipirtti Pohjolassa,
vesiväylän varren varus, monen kosken estelemä.
Kaukana on Kalevasta, huomenpuolen Hämehestä,
oman heimon huomenmaasta, tuttuin polkuin kulkemista.
Pohjola on talo loitto, ylen kuulu tyttäristä.
Sieltä monet kuvitteli, vaimon saaha naiaksensa.
Nuorten miesten puhepaltti, puhututti neitosista,
kaukasalon kaunokeista, soutuvesien takana.
Neijon haku Pohjolasta, oli unelma utuinen.
Harvoin sieltä naista tuotiin, useammin turkiksia.
Päivän puolen kauppamiehet, viemisenä tarviskalut,
viritytti kauppamatkat, Pohjolakin niistä hyötyi.
Moni tarve Pohjolassa, venekuormat saatti matkaan,
suolat, rauat, vaskikalut, verkapakat sekä soljet,
vietäväksi kelpasivat, vastineiksi vaihtokaupan,
riistaa, tervaa, turkiksia, sekä niintä köyttä varten.
Tietoa myös Pohjolassa, korvin kuullen kuulosteltiin,
joskus vietiin tuliainen, rokko kalman kantavainen.
Senkin vuoksi Louhen akka, käskijätär Pohjolassa

jyrkkäkulmainen emäntä, sijaintia harhautteli,
jottei änkeis kutsumaton, muassansa vääränlaiset,
tuliaisat pahalaiset, toisi riesaa Pohjolahan,
russakoita nyssäköissä, lutikoita kutiloita,
villasissa villakoita, matoja säkin sisässä,
saati räkäpärskejöitä, kantajia kalmarokon.
Vihelä on tuomisensa, lutikka verenjanoinen,
senpä tähän kulkumiehet, aittaansa saivat makuusijat.
Siksi koitti erehdyttää, tunkeilijat muille maille.
Uskotteli että oisi, Pohjolansa sijainniltaan
Lapin maalla kaukaisella, kaukana tunturin takana.
Pahanilkiset tarinat, kertosivat hurmemuistot,
heimorajain sotavihat, kahakatkin Pohjolassa.
Kulkupuheet kuuluttivat, muistot miekan iskemistä.
vihanuolten nuolemista, mustuneista murhatuista.
Käyrämiekkain veririesat, rasitti Pohjolan väkeä
iän tietä saapuneilta, puuttui piitta rajan kulun.

Kuultiin Pohjolan väestä, paljon hyvää isännästä,
neitokaunoista enemmän, pahat pakistiin akasta.
Moitetta ei isännästä, jousikäestä lujasta,
hirven, tarvaan kaatajasta, taimenen on pyytäjästä.
latvatöyryn puottajasta, ansioista virkamiehen.
Kasket kynti aatrallansa, sahrakouralla lujalla,
otran kaatoi halmehesta, sirpillä niin leikkosalla.
Hyvin mainittiin isäntä, sovustansa suopeasta.
konsaan riitaa haastamasta. Isäntä piti sanansa.
Entä sitten miehen sinni, eukkonsako sinnikkäämpi,
väistyikö sijalta ilkeen, jättikö vallan akalle.

Pohjan akka harvahammas, kuulumpi on isäntäänsä,
enimmäkseen ilkitöistä, inhapuheista isoista.
Sanat tuosta emännästä, maineestansa vihelästä,
luritteli luihukasta, pahanilkistä uhoa.
Mainettansa vaikka koitti, uskotella kauniimmaksi,
silti äksy ja toraisa, oli akka maineeltansa.
Louhen kyyksi kuvattihiin, emäntätä Pohjolassa,
lieronkieroksi etenki, viheliän elkeisenä.
Konsaan katsonut ei silmiin, käppässyt ei sovun kouraan,
Suolti valeet, vihasanat, muitten maineetkin varasti.
Jos vaan jossain toisen oma, löyhästi on kiinni pantu,
omi oieti omaksi, oitis vohki ja varasti.
piti Pohjolan kurissa, nurkkiansa puolusteli.
Olisiko käytöksensä, kurin karkean perua,

Kehukielet sentään kehi, parahultaista pakisi,
hyvin juorus juomasistaan, keitoksista liiatenki.
Patapuuhhat akka taisi, kypsyttelyt hiilloksessa,
loimuttelut loistehessa sekä liemen keittämisen.
Teeren täkit, peuran potkat, leivinuunihin varasi,
yrtit poimi maustehiksi, kaivoi laukat ryytimaasta.
Kuontui tuolloin luomisluonto, maistokauha kourassansa,
makuseikat kypsytteli, kurppakeitoksen etenki.
Paha akka unohettiin, viheläinen sivuutettiin
kun vain maistui liesiluomus, makuset suussa sulivat.
Kahtalaiset oli jutut, juoksuttelut juorusuista,
ilvoksutut ilki-inhot, sekä hyvänsuopeat.
Tämä tiettiin Kalevassa, kulkupuheet kuulutetut,
juorun juonen jouvuttamat. Siksi Pohjola houkutti.

Vaka vanha Väinämöinen sekä Seppä Ilmarinen,
noita kuulivat mukana, punnitsivat mielessänsä.

Matkaan pyyti veneen tuhto, houkutteli pystykeula,
honkapohjanen kyseli, uisko utsi uimasille.
Ei se ollut nuottavene, eikä ruuhi heinärahtiin,
vaan se oli sotausisko, rinnus rautahan rakettu.
Josko matkaan lähtisitkin, istahat ylätuholle,
vartta airon aikomahan, lavat aaltoon kastamahan,
kivet koskein kierretellen, nivapärskeet lasketellen,
kiskomahan taipaleita, poikkiteloin telapuita.
Soututouhu nousuviimaan, enimmin voimia kysyvi,
etenkin jos vastaranta, loittoon loikkii loiskuvainen,
Puhuritten puhaltaissa, koivun kokkahan kohotit,
laskit laineet myötäleessä, seutu joutui soutamatta.
Joku souti soan vuoksi, syynä joskus peuran ruho,
määhnhäkorvo matkaan haastoi, vaiko nouto hirven pöystin.
Kuoreitako kuivatuita, Liepeen kuuluja hakelit,
piilipuita hamusitko, nuolen suoran suosimia,
houkuttiko tervan tarve, niiniköysikö halutti.
kuinka onkaan hamppusato, jospa saatais hamppuköyttä.
Liikeniskö pellavaista, aivinaista, hurstikasta.
Kutkuttiko kettuturkki. taikka näätä kultarinta,
saukko sekä lumikkoinen, mustasuti kärpän häntä,
Suen turkkiko himotti, vaiko talja otson, ahman.

Entä sitten neion haku, neitonaisen noutaminen.
sekö oli matkan aihe, verukkeitten varjollakin.
Kiihottiko kiimankutka, himottiko lemmentuuma,
kuumottiko kupeitansa, haluinto nivusissa.

Taikka halut ylevämmät, katseet, lauseet lempisämmät,
mainenainen sukuun saaha, morsio vierasverinen,
rotuansa kehuakseen, näytellä kylämäellä.

Sepä Seppä Ilmarinen, seppä ja takoja kuulu,
oli kuullut Pohjolasta, tutut kehut neitosista.
Tahtoi Seppä naiaksensa, rotua Louhen sukusen,
veren väkevän väkeä, Pohjan akan vahtimista.
Tuota tuumi Ilmarinen, Seppä silmämääränänsä,
hakea hyvä emäntä, talon toimille tolaksi,
osotella oivaiseksi, hyötyisäksi työnteossa,
nisuleivän nostannassa, kartunnassa lapsikatraan.
Louhen neiet, neitten reijet, kuvitelmaa kuvastivat.
Vaikk' on neiet näkemättä, luulo kelpaa totuueksi.
Nuoret miehet kuvitteli, Seppä muienkin mukana
lörpyt uskotti toeksi, juoruja kun juoksutteli,
päästeli noin päntiönään, luulemiaan neitosista.
Ryntevät on rinnuksensa, tisunnisät ketunnenät,
säärikaaret suloviehkot, pehmeät perälihansa,
Päällä paita aivinainen, eikä piian hurstimekko,
hame verasta punanen, eikä paksu sarkakolttu,
nilkoissansa punapaulat, eikä solmut hamppunarun.
Kultalankoja kutovi, hopeisia koristeli.
Varsi loistaa valkeainen, neito harson haituvainen,
Läpi näkyy hipiänsä, hipiästä lihan läpi,
lihan läpi luu näkyvi, luunsa läpi ytimensä.
Suunsa on kai suuta vaille, ihot liki ihojansa.

Samoja oli tarinat, vaikka vuuet vanhenivat,
vanhenneet ei neitokaiset, tarinassa nuoruus pysyi.

Jutut nuo on tunnettuina, vuotten kymmenten kulussa,
mainelauseet maireaiset, makoisiksi mainituiset.
Neiet hyvin piilotetut, kuuluttivat toissapäivää,
Kukaan kertonut ei ole, heitä konsaan nähnehensä.
Ellei sitten Väinämöinen, liutaa muinen verottama.
Hänkin usein vaikeneeppi, kokemukset kirvelivät.
Into pintti Sepän mielen, jutut uskoi vanhemmatki.
halutakseen hakemahan, neittä naimaan Pohjolasta.
Vaikka tolas vaikeaksi, ehtiäkseen kysyjäksi,
tieti tiukat telkehensä, salvat Pohjolan lujiksi.
Harva muukaan sinne osui, tuskin löyty oveansa.
kynnykseltä pitemmälle, eipä moni ehättänyt.
Silti uroot yrittivät, kuvatusten kuumottamat,
miehet kiiman kiiruhtamat. Rökö karjua ajatti.
Portti telkenä vähänen, telkeisempi Louhen akka,
teetätytti tehtäviä, ehot pahat asetteli,
harva sisälle osasi, keltottomat käännötteli.
luovuttaakseen tyttäriä, päästelläkseen neitsyeitä,
pyrkyyuroin naitaviksi, emänniksi venttoheimoon.

Väinämöinen tahtoi mukaan, nuoruudesta tietä vielä,
maistoi mieli vanhan suolan, käämi muisti kisautetun.
Kokenutta tukimiestä, varalle tien tietäjäksi,
eipä huoli väheksyä, tarjottua hyljeksiä.
Pääsi Sepän kumppaniksi, lankomiehelle tueksi.
takatuhtoon tuuppariksi, huopariksi peränpitoon.
Väinämöinen tuumiskeli, tekevänsä hyvät kaupat,
tervasta ja turkiksista, uiskon täyen tuomisista.
Suolantäyet tynnörinsä, rahan arvokset tavarat,

viemisenä Pohjolahan, uskoi kaupan kelpoisaksi.
Ilman miekan hiomatta, tehoa terän terävän,
paha oisi matkaan mennä, taipaille aseetonna.
Miekkamiehen maineellensa, kysyntä on paikallansa,
kalpa hyvin avustaisi, sankaruutta kartuttaisi.
Tuon kun huomasi Lemminkäinen, tunki hänkin soutajaksi.
Sanoi Lieto Lemminkäinen: ”Ei vara venetta kaava,
tuki suovoa tuhoa, Tehin meren ulapalla
tuuli laitoa kysyvi, vastatuuli varppemia”.
Perustelun asetteli, aiheen painavan lisäsi:
”Sika naikoon karsinasta, uros veräjän takoa”
Siihen vastas Väinämöinen: ”Tuskin hyvä liian monen,
yhen katraan hamuujaksi, kahta kiistaan koreimmasta.”
Oishan tuosta soutajaksi, vaan on kiivas, kiukkuinenkin,
pulma hirmuinen lieneisi, hankala toran takia.
Lemminkäisen kiimavimma, tuntema on monen kylän,
oisko tarpeen laajennella, mainettansa Pohjolahan.
Senkin vuoksi toppuutteli, ottamasta hurjimusta,
tuota Lieto Lemminkäistä, neitoin laumaan päästämästä.
jottei Lieto aiheuttaisi, iloista pulmia tekisi,
jättäisi itkua jällelle, unehtaisi kylvöänsä.
Huolittu ei Lemminkäistä, liikavimmaista mukahan
saattaisi tuo neion riistää, eestä Sepän aikomaisen.
Muineet muisti Väinämöinen, nuoruusilot Pohjolassa,
kuinka likat nauratteli, heinäsuovat peuhatteli.
Ei aina itkutta erottu, jällen jälkeen jättämättä,
pahaa mieltä pakoon päästy, kaukomailta palattua,
Toivoi ettei Pohjolassa, kenkään noita enää muista,
saati niistä muistuttaisi, kaihertaisi Väinön mieltä.

Kuulutti kukunta käen, uiskon lähteä vesille,
tarttumasta airoon käen, joutumasta soutusille.
Kaksin läksit vesimatkaan, Pohjola on määränpäänä.
Seppä soui ylähangat, Väinö huopari perässä.
Uiskon pohjalle tukesit, suolatynnörit täpöset.
Paha mennä viemisettä, kaupalle vaihtajaisetta.
Länne jos souu joutuu, johtaa sinne pääiänne
pohjanne jos soutaa tahtoo, vettä riittää Pohjanmaalle.
Tietivät he tiensä tarkat, vanhain loruin tietämiset:
”Ei oo päätä pääiäntiellä, loppua ei leppyveillä.”
Ensin sousit Hämeen salmet, sitten pärskeet Tehin meren,
tehittelit soutamalla, nousit kohti rannatonta,
ulappata laiatonta, pääsit päähän päättömänkin.
Jyrkät laineet lakkapäiset, myrskysäitten pystypärskeet,
tunnettuja Tehin meren, halkoi uisko pystykeula,
iäntietä tietämässä, tehijöiltä voimaa vaati.
Muinen loisti meren päässä, rannattoman takaa loisti,
vuoren huippu hopeainen, suunnan näytti iäntielle.
Sen kun poltti Ukon tulet, salmeen hopeat valuivat.
Taival halki salon johti, vähän helpotti kulua,
sitten yli Vanaan tyrskyn, varpelaita laineet laisti,
Silmäparit monen hallin, seurasivat soutajia.
Makasi karikivillä, punajuovahylkehiä.

Pohjanpuolle souu joutui, riitti alla soutuvettä
Vuonot sivuille sukelsi, laksinperät tietymättä.
Salmi tyyni huoahettiin, siitä Väinämö osotti:
”tuossa uhrin toimitellaan, metelit kivien laella.”
Pääsi päähän rannattoman, sousi sivu salmivetten,
kunnes selkä kahet suunnat, ulapoitaan ulotteli,

Kurppa-runoelma avaa uuden näkökulman Sampo-mysteeriin. Se on Kalevalalle vaihtoehtoinen hykerryttävä kertomus Ilmarisen ja Väinämöisen matkasta Pohjolaan. Sananmukaisesti herkullinen ja pienoiseepokseksi kasvava tarina tarjoilee lukijalle nautinnollisia hetkiä ja avaa kirjallisuuden tutkijoille kysymyksiä: missä mennään?

9 789527 277423

ISBN 978-952-7277-42-3

ISSN 2242-2447